

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 95-2

Kur'an-ı Kerim'in Tecvidi
Demirhan Ünlü

ISBN: 978-625-4286-16-2

14. Baskı, Kasım 2024, Ankara, 1.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti'nin
20.05.1992/508-15 sayılı kararıyla basılmıştır.

Yayıncı Sertifika No: 48058

Ostim OSB Mh. 1256 Cd. No:11
Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)
Faks: 0312 354 91 32
e-posta: bilgi@tdv.com.tr

KUR'AN-I KERİM'İN
TECVİDİ

DEMİRHAN ÜNLÜ

İÇİNDEKİLER

KUR'AN'IN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ	7
KUR'AN'IN NOKTALANMASI VE HAREKELENMESİ	13
KUR'AN'IN TİLAVETİNDEKİ GAYE	17
ABDEST	21
İSTİÂZE VE BESMELE	27
KUR'AN'I OKUMAYA BAŞLAMADA SURE EVVELİNDE VE İKİ SURE ARASINDAKİ (VECİHLER) DEĞİŞİK OKUYUŞLAR	35
TECVİD İLMİ	39
I. TECVİDİN LÜZUMU	39
II. TECVİD BİLMENİN VE UYGULAMANIN HÜKMÜ	40
III. TECVİDİN TARİFİ VE GAYESİ	47
IV. TECVİDİN KONUSU	48
HARFLERİN SIFATLARI	57
HARFLERİN MAHREÇLERİ	69
I. HAKİKÎ MAHREÇLER	71
II. TAKDİRÎ VEYA İTİBARÎ MAHREÇLER	74
MED VE ÇEŞİTLERİ	77
I. MED HARFLERİ	78
II. SEBEB-İ MED	83
III. ASLÎ MED	96
IV. FERÎ MED	99

SAKİN NÛN VE TENVÎN	117
I. SAKİN NÛN	117
II. TENVÎN	117
III. TENVÎN VE SÂKİN NÛN'UN HÛKÜMLERİ	119
İDGÂM-I MİSLEYN	133
İDGÂM-I MÜTECÂNİSEYN	135
İDGÂM-I MÜTEGÂRİBEYN	139
I. TAM İDGÂM	140
II. NÂKİS İDGÂM	141
LÂM-I TA'RİF'İN HÛKMÜ	143
KALKALE	147
RÂ (,) HARFİNİN HÛKÜMLERİ	151
LAFZATULLÂH	157
DAMÎR	159
SEKT	165
VASL	171
I. TARİFİ	171
II. HÛKÜMLERİ	171
VAKF	175
I. TARİFİ	175
II. HÛKÜMLERİ	176
III. YOLLARI, KISIM VE İŞARETLERİ	183
IV. VAKFIN DİĞER ÇEŞİTLERİ	192
TİLAVET SECDESİ	197
KUR'AN'IN KIRAATİNDE CAİZ OLAN USULLER	201
BİBLİYOGRAFYA	205

KUR'AN'IN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

Miladi 610 yılından itibaren Allah Teala'nın, Cebrail (as) vasıtasıyla Hz. Muhammed'e (sas) inzal buyurduğu Kur'an-ı Kerim'in nüzulü, yirmi üç senede tamamlandı. Kur'an'ın nazil oluş müddetini yirmi iki sene iki ay yirmi iki gün olarak gösteren de mevcuttur.¹

Peygamberimize öğretilen her ayet-i kerime, vahiy kâtiplerince hem ezberleniyor hem de yazı ile kaydediliyordu. Bu iş için üzerine yazı yazılabilecek şeylerden istifade ediliyordu. Kâğıt, bez, deri parçaları, ince taş ve yassı kemikler, kullanılan malzemeler cümlesindendi.²

Her vahiy kâtibi bu işi ayrı ayrı yürütüyordu. Vahiy kâtiplerinin, ayetleri kaydederek hazırladıkları evrakın muhteviyatı aynı olmakla beraber adedi fazla idi.

Kur'an-ı Kerim, her ne kadar parça parça vahyedilmiş ise de vahyin cümlesi bir bütün teşkil eder. Kur'an'ın, ayet ayet veya sure sure vahyedilmesine bakarak onun uzun müddet böy-

¹ *İslam Dini*, s. 43.

² Ebû Abdullâh iz-Zencân, *Târîhu'l-Kur'ân*, s. 23. Kahire 1935; Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, *el-Muknî*, s. 3-5, Şam 1940; Celâluddîn Abdurrahmân es-Suyûtî, *el-İtkân fi Ulûmi'l-Kur'ân*, s. 58, Kahire 1951.

le dağınık bir hâlde kaldığını zannetmek yanlıştır. Kur'an başlangıçtan itibaren bir kitaptı. Bir tertip dâhilinde gönderiliyordu. Vahyedilen her ayetin veya ayet parçasının ve her surenin Kur'an-ı Kerim'de muayyen ve kati bir yeri olduğuna dair çok kuvvetli deliller vardır. Bizzat Kur'an-ı Kerim'de bu nokta çok sarihdir. "Kâfir olanlar derler ki Kur'an neden toptan ve bir arada indirilmedi. Biz ise Kur'an'ı, kalbini onunla sağlamlaştırmak için bölük bölük indiririz. Biz Kur'an'ı ayet ayet ayırdık, sıraladık, tane tane okuduk."³ buyrulur.⁴

Kur'an-ı Kerim'in tertibinin ilahî vahye müstenit olduğunu gösteren diğer bir ayette de şöyle deniliyor: "Onu toplamak ve kıraatini sabit kılmak (yani tamamen toplayıp Kur'an hâlinde tespit ederek okumak) bize aittir."⁵

Bundan anlaşılacağı veçhiyle Kur'an-ı Kerim, nasıl Rûhu'l-Kudüs tarafından Hz. Peygamber'e kıraat edildiyse, aynı tarzda muhtelif kısımların tertibi ve bir araya toplanması da Hz. Peygamber tarafından Cebrail'in rehberliği ve talimi ile yapılmıştır.⁶

Kur'an'ın Hz. Peygamber tarafından sıraya konulduğunun bir diğer delili de şudur: Hz. Osman (ra), "Surelerin muhtelif kısımları veya herhangi bir ayet nazil olduğu zaman Allah'ın Peygamberi, Kur'an-ı Kerim'i yazan vahiy kâtiplerinden birini çağırır ve ona şöyle derdi: Bu ayeti şu ve şu ayetlerin bulunduğu sureye yaz."⁷

Böylece bütün ayetler Cebrail'in (as) talimi ile bizzat Hz. Peygamber tarafından tertip edilmiş, sıraya konmuştur.

Diğer bir ifade ve görüşe göre, Bakara suresinin 2. ayetinde geçen "*el-Kitâb*" (الْكِتَابُ) Kur'an demektir. O tabir ile ifade-

³ 25/Furkân, 32.

⁴ *İslam Dini*, s. 34, 43.

⁵ 75/Kiyâme, 17.

⁶ *İslam Dini*, s. 44.

⁷ Ebu Abdullâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybâni, *Müsned*, I, 57.

si, Kur'an'ın Resulullah (sas) zamanında yazılıp bir kitap hâline getirildiğini gösterir.⁸

Hız. Peygamber'in emirlerine tamamen riayet edilerek vahiy kâtiplerince, ayetlerin, üzerlerine yazıldığı malzemeyi, Hız. Ebû Bekr (ra) toplatıp ve ana nüsha hâlinde bir araya getirtti. Kendi yanında muhafaza etti. Diğer bir ifade ile, Halife Hız. Ebû Bekr (?/571-?/634) evrak-ı müteferrikayı cem'i ve tahrir ettirdi. Kur'an'ın tamamı sayfa sayfa olarak halifenin nezdinde mah-fuz kaldı.⁹

Sure sure, ayet ayet, Peygamber Efendimize gelen Kur'an-ı Kerim'in tilavet tertibi, nüzul tertibine göre değildir. Nüzulde evvel olan, tertipte sona kalmış ve aksine olanı da bulunmuştur. Yani bugünkü okuduğumuz ayet veya surelerin sırası nazil olduğu sıra gibi değildir. Peygamberimizin mübarek dudaklarından sâdır olduğu şekilde yazı ile tespit edilir, yine Peygamberin emri üzere sıraya konur ve Müslümanlar tarafından ezberlenirdi.¹⁰

Hız. Ebû Bekr'in nezdinde, sayfalar hâlinde bir araya getirilerek muhafaza edilen Kur'an, onun vefatı üzerine Halife Hız. Ömer (ra), ondan da kızı ve Peygamberimizin muhterem zevcesi Hız. Hafsa'ya intikal etti. Hadisenin bu şekildeki cereyanını güvenilir birçok eserde görebiliriz.

Bu nüsha herkesin ezberlemek için yazdığı yüzlerce kopyadan alınmayıp bizzat Hız. Peygamber'in nezareti altında yazılan el yazılarından toplanmıştı. Ve takip edilen tertip de Hız. Peygamber zamanında hatimlerde takip edilen sıra idi. Bu suretle standart (örnek, esas, ana) bir nüsha hazırlanarak Hız. Peygamber'in zevcesi ve Ömer'in kızı Hafsa'ya emanet edildi.¹¹

⁸ Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meal-i Kerim*, I, 13, İstanbul 1972.

⁹ Mehmed Zihni, *el-Kavlû's-Sedîd fî İlmi't-Tecvid*, s. 3, 1328.

¹⁰ *el-Kavlû's-Sedîd*, s. 2.

¹¹ *İslam Dini*, s. 47; *el-Muknî*, s. 3-4; Kâmil Miras, *Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, VIII, 274, Ankara 1970.

Fetihler neticesinde, İslam Devleti'nin genişlemesi, aynı zamanda İslamiyet'e girenlerin çokluğu hatta dil ve ırk değişikliği sebebiyle ortaya çıkan meseleler; bilhassa Müslümanların, Kur'an'ı kıraat etmede ihtilafa düşmeleri dikkati çekti. Ermeniye ve Azerbaycan Fatih Huzeyfe b. el-Yemân, Halife Hz. Osman'a gelerek halkın Kur'an'da ihtilafa düştüklerini gördüğünü, birisinin diğerine, "Benim kıraatim senin kıraatinden daha doğrudur.", dediğini anlattı ve ihtilafın kaldırılması için yardımını diledi. Bu hadise az bir farkla şöyle de anlatılmaktadır:

Mâlik'in oğlu Enes'in anlattığına göre, Ermeniye ve Azerbaycan Fatih Huzeyfe b. el-Yemân, Halife Hz. Osman'a geldi. İnsanların, Kur'an'da ihtilafa düştüklerini; birinin diğerine, benim kıraatim senin kıraatinden daha doğrudur, dediklerini anlattı. "Ve ey Müslümanların kumandanı! Yahudilerin ve Hıristiyanların kitaplarında yaptıkları ayrılıklar gibi Müslümanların da mukaddes kitap (Kur'an) hususunda ayrılık göstermelerinin önüne geç." dedi. Bunun üzerine Osman, Hafsa'ya haber yollayarak, kendisinin muhafaza etmekte olduğu Kur'an nüshasını istetti. Onun kopyalarını çoğaltıp ana nüshayı yine kendisine iade edeceğini söyledi. Bunun üzerine Hafsa, bu nüshayı Osman'a yolladı. Osman da Zeyd b. Sâbit, Abdullâh b. Zübeyr, Saîd b. Âs, Abdurrahmân b. el-Hâris b. Hişâm'dan müteşekkil bir heyeti bu işe memur etti. Onlar da bu ana nüshayı çoğalttılar.¹²

ed-Dânî, yukarıdaki heyete Abdullâh b. Amr b. el-Âs ve İbn Abbâs'ı da ilave eder.¹³

Komisyon üyelerinin üçü Kureyş kabilesindendi. Zeyd ise Medineli idi. Hz. Osman, Kur'an'ın yazılış şeklinde herhangi bir şeyde ihtilafa düşüldüğünde, o şeyi Kureyş lehçesine göre

¹² Ebû'l-Hayr Muhammed b. ed-Dimîşkî İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fî'l-Kırâati'l-Aşr*, I, 7, Mısır, Mustafa Muhammed Matbaası, *el-Muknî*, s. 4; *Târîhu'l-Kur'ân*, s. 44; *İslam Dîni*, s. 49-51.

¹³ *el-Muknî*, s. 4.

yazmalarını; çünkü Kur'an'ın Kureyş lehçesiyle nazil olduğunu söylemişti. Onlar bu talimata itaat ettiler.¹⁴

Ana nüshaya müsteniden komisyonca ilk yazılana *el-İmâm* (الْإِمَامُ) denildi. Daha sonra yazılan, yazılacak hatta bastırılacaklara temel kabul edildi. Medine'de, halifenin nezdinde bırakıldı. *İmâm* adı verilen bu nüshaya *Resm-i Osmânî* veya *Mushaf-ı Osmânî*, kelimelerine de *Resm-i Hât* denildi. Kitap şeklini aldığı için de *Mushaf* adı verildi. Hz. Osman'ın (ra) hicri 30, miladi 650 senesinde ele aldığı *istinsâh* (اِسْتِنْسَاخ) faaliyeti ile fazlaştırılan Mushaflar (bir rivayete göre yedi adet, diğer bir rivayete göre dört adet, başka bir rivayete göre beş adet yazılmıştır) Mekke'ye, Bahreyn'e, Yemen'e, Şam'a, Basra ve Kufe'ye birer nüsha olarak gönderilmiştir.¹⁵ Daha önce söylediğimiz gibi bir nüshası da Medine'de bırakılmıştır.

Hz. Osman, Hafsa'dan getirttiği ana nüshayı, istinsah işi bittikten sonra yine kendisine iade etti.

Hz. Ebû Bekr tarafından cem ettirilen ana nüsha ile buna dayanılarak Hz. Osman'ın istinsah ettirdiği nüshalar arasında, ne bir kelimedede ne bir ayette ve ne de surelerin sırasında bir fark vardı. Sadece bir fark varsa, o da birkaç kelimenin imlasındadır.¹⁶

Kur'an-ı Kerim'in cemî ile ilgili olarak Hz. Ebû Bekr'e "Câmiu'l-Kur'ân", istinsahı (çoğaltılması) ile ilgili olarak Hz. Osman'a "Nâşiru'l-Kur'ân" demek yerinde olur.

¹⁴ *en-Neşr*, I, 7; *el-Muknî*, s. 4; *Târîhu'l-Kur'ân*, s. 44; *İslam Dini*, s. 51, 52.

¹⁵ *en-Neşr*, I, 7; *el-Kavlu's-Sedîd*, s. 3; Ebû Saîd Hasan Hamdi, *Hâzâ Kitâbu'l-Kifâye*, s. 72 (yazma); *İslam Dini*, s. 48.

¹⁶ *İslam Dini*, s. 53.